

SLOVENSNIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamestvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 29. aprila 1938.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana štev. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Obrezane in zavite preroške besede

Za veliko noč je »Jutro« priobčilo uvodnik pod naslovom »Preroške besede«, v katerem se je dotaknilo Levstikovega sodelovanja pri ustanavljanju »Slovenskega naroda« v letih 1867-68 in posebno podčrtalo pomembnost od njega sestavljenega programa za današnje dni.

Mariborski ustanovitelji, tako pripoveduje »Jutro«, sicer niso sprejeli njegovega osnutka, marveč so se odločili za manjši program, za Zedinjeno Slovenijo, in potisnili za trenutek v ozadje »idejo, ki jo je zasnoval mož širšega pogleda, daljnosežnega nacionalnega obzorja in državniškega koncepta.« Toda Levstik je gledal preroško v prihodnost. Potem ko je v uvodu svojega črteža opisal vso težavnost tedanjega položaja Slovencev in pokazal, da jim grozi pogin, je nadaljeval »dobesedno«: »Samo en pot je, po katerem utegnemo ubežati temu zlu, samo en trden jez, kateri nas utegne braniti. Ta jez je v politični solidarnosti z našimi brati, kateri so iste matere, istega jezika z nami in kateri našo bratovsko roko veseli poprimejo nam in sebi na oporo... Da rečeno zvezo osnujemo in utrdimo, pa da zataremo vsako misel, katera na to namerja, da bi mi sami zase mogli kdaj kaj biti, to naj bode naša prva skrb... Zato se nam je truditi z vsemi duševnimi močmi, z vsem pogumom, kateri se ne ustraši največje žrtve... S temi besedami smo obenem razložili, zakaj se je »Slovenski jug« krstil naš novi časopis... Levstikov predlog res ni stopil v življenje, v svojih dušah pa ga je nosila vsa naša inteligenca pol stoletja, dokler ga leta 1918, ni do kraja izvedla, ki smo postali »del velikega jugoslovenskega naroda«. Svojo misel je podprl Levstik z lego slovenske zemlje, ki je prav po letu 1866. dobila izredno pomembnost za združeno Italijo in snujočo se Veliko Nemčijo, s pomembnostjo pa je bila združena tudi nevarnost, ki je nenadoma tako jasno stopila pred mali narod. »Fran Levstik je to napisal pred več nego 70 leti kot utemeljitev svojega jugoslovenskega programa, ki mu je dal za osnovo politično solidarnost bratstva iz iste matere in povezanosti istega jezika, besede, ki natančno izražajo to, kar se danes naziva državno in narodno edinstvo.« In v duhu teh »preroških besed« moramo tudi sedaj zavahovati »slovensko bit«, tako se končuje sestavek v »Jutru«.

Kdor le količkaj pozna Levstika, mora ostrmeti. Levstik, ki se je vse svoje življenje bojeval za slovensko samobitnost, ki je večkrat z ognjem svoje ljubezni, neizprosno logiko realnega gledanja dejstev in genialnim razumevanjem kulturnega snovanja nastopil proti opustitvi slovenskega jezika, tega najmočnejšega paladija naše narodnosti — ta Levstik naj bi bil zagovornik nekakega edino zveličavnega unitarizma? Ne iz celote njegovega zbranega dela ne iz pravilno tolmačenih in postavljenih odlomkov ni mogoče dobiti dokazov za to! Toda po »Jutru« prav omenjeni program govori proti nam! Na katere besede stavlja »Jutro« svojo sodbo? »Politična solidarnost?« »Rečena zveza?« »Politično solidarni«, v »zvezi« bi bili na pr. lahko tudi Francozi in Nemci, toda noben še tako spreten sofist bi iz tega ne mogel izžonglirati v naslednjih njih narodnega »edinstva«. Take umetniže znajo samo pri »Jutru«. Da bi se obesili na iz romantičnega Kollarjevega slovanstva izviraajoče in v genetičnem smislu tudi upravičene besede o bratovstvu, isti materi in istem jeziku, to bi bilo dandanes že kar smešno. Potemtakem pa nam ne ostane nič več, vsaj iz tega ne, kolikor je »Jutro« Levstikovih besed navedlo in kako je tolmačilo ves njegov osnutek. Tu pa se začneja drugo poglavje o »preroških besedah«.

Preden pa se ga lotimo, je treba najprej na kratko in natančno posneti oporečeni načrt v vseh njegovih pomembnih in bistvenih potezah.

Za uvod se Levstik najprej na kratko ozre na tedanji mednarodno politični položaj. Poraz leta 1866. je Avstrijo dokončno vrgel iz Nemčije in iz Italije, s tem pa obenem okrepil pomembnost našega ozemlja, za katerega se že od nekdanj bojujemo trije narodi, eden, ki je njega starodavni lastnik, in dva druga, ki bi ga rada zavojevala zaradi njegove pomembnosti, in sicer mlada Italija in snujoča se Velika Nemčija. Slovenci so tako zašli v nevarnost, ki grozi njihovemu obstanku. Notranje-politično pa je dualizem iz leta 1867 razdelil Avstrijo v dve polovici, dal pravice samo Nemcem in Ogrom, Slovane pa prepustil tema narodoma na milost in nemilost. Federalizmu vdani Slovani se zaradi tega boje, da bo ta politika poguba za njih narodnosti, obenem pa tudi Avstriji v škodo.

Zato avstrijski Slovani politike dualizma ne priznavajo, »ampak se jej na vse kriplje ustavljajo ne samo svojej narodnosti na otédbo, ampak tudi cesarstvu na korist. Kaj je v teh okoliščinah početi nam Slovincem, tega ni vprašanje, kajti borimo se tudi mi za narodno samostojnost, ino avstrijske države poguba grozi posebno in najprvo nam s pogubo naše narodnosti; vprašanje tedaj nastaja samo o tem, kako nam je postopati. Slovenci smo se zadnja leta z velikim korakom pomaknili mej narode, kateri imajo narodno svest.« Vendar je to še premalo. Premalo tudi narodnostna politika zadnjih let, »kajti v odcepljenosti je naš poldrugi milijon prešibko število, da bi odbijalo protivne napade.« Še prav posebno pa je treba zavreči oportunistično politiko, ki za majhne drobtinice izdaja skupnost splošne slovanske opozicije. Po takem potu nam grozi usoda polabskih Slovanov.

Sam en pot je, po katerem utegnemo ubežati temu zlu, samo en trden jez, kateri nas utegne ubraniti. Ta jez najdemo na avstrijskem jugu, v političnej solidarnosti z junaškimi brati, kateri so iste matere, istega jezika z nami, i kateri našo bratovsko roko veseli poprimejo, nam i sebi na podporo.

Da rečeno zvezo osnujemo i utrdimo, pa da zataremo vsako misel, ktera na to namerja, da bi mi sami zase mogli kdaj kaj biti, — to naj bode naša prva skrb; zato se nam je truditi s vsemi duševnimi močmi, s vsem pogumom, kateri se ne ustraši največje žrtve; kajti narod kateri ne more pokazati nobenega heroičnega čina, tudi ni vreden, da bi ostal med narodi.

S temi besedami smo obenem razložili, zakaj se je »Slovenski jug« krstil naš novi časopis, kterege namera bode buditi i širiti misel politične solidarnosti na avstrijskem jugu ter delati in truditi se, dokler ne bode živa resnica iz te misli, o kateri so uže davno prepevali slovenski pesniki, s katero se navdušuje naša mladina, katero na tihem goje v narodnih srcih izobrazeni možaki, i ktere so se živo poprijeli tudi naši bratje Hrvatje, kar nam pričajo o vsakej priliki. — »Slovenski jug« torej prvi ne izgovarja te misli, ali prvi jo razglašajo za geslo političnega časnika.«

V nadaljnjem Levstik na dolgo zavrača očitke, da Slovani nočejo Avstrije. »Mi ne silimo iz Avstrije, ampak samo trdna volja nas je, da se ne damo niti nemčiti, niti madjariti.« Avstrija bodi vsem narodom enako pravična in »radostno« jo bodo vsi branili kadar koli in proti komerkoli. Končuje pa se ta program z ugotovitvijo, da Slovenci terjamo ravnopravnost svojega jezika v šolah in uradih, kar se razume samo po sebi. O tem ni treba govoriti, »ali o tem ne moremo niti ne smemo molčati, da pravico nočemo samo obé-taniti, ne samó pisanih, ampak uživati je hočemo v dejanji.« Gotovo je tudi, da terjamo kot vsi avstrijski narodi političnih svoboščin, »ali enako

¹ Podčrtal Levstik sam!

gotovo je, da za sam kosec dvomnega samoupravja, za mrvico posameznih svobodnih zakonov... ne prodamo svoje narodnosti.«

Prav na kratko še enkrat: Slovenci smo zašli v težak položaj. Za kaj se moramo bojevati, v tem ni dvoma: za svojo narodno samostojnost. Vprašanje je samo, kako naj postopamo. Maloštevilni smo, iščimo torej pomoči, in sicer tam, kjer je najbolj naravno: v politični solidarnosti z drugimi južnimi Slovani.

Tako pravi Levstik. Če sedaj primerjamo njegove besede s tem, kako jih je reproduciralo »Jutro«, moramo na žalost reči, da je iz njih iztrgalo samo tiste stavke, ki so mu bili potrebni, da je »dokazalo« nekaj, kar je pač hotelo »dokazati«, ni pa ostalo pri tem kaj posebno blizu resnice. Če je gospoda to storila iz nevednosti ali iz pobožne želje, o tem naj si samo izpraša vest. Za nas je to brez pomena, ker nam je že sama ugotovitev dovolj.

»Jutro« pa je šlo še dalje! V onem odstavku, ki sledi zagotovu, da tako pravi Levstik »dobesedno«, je takoj v drugem stavku zelo pomemben pasus kratko in malo — izpustilo! Besede »na avstrijskem jugu« je kar preskočilo, ne da bi to kakor koli zaznamovalo! Kako se taki »dobesednosti« pravi, ve vsak otročaj, in upamo, da imajo tudi pri »Jutru« koga, da jim bo to povedal, če sami ne vedo. Izpuščene besede niso kar tako zapisane, saj jih je Levstik še enkrat ponovil v nadaljnjem. Ali so res tako strašne, da je gospodom kar vid vzel? Ne, še malo ne, če se zamilimo pošteno v tista leta nazaj: takrat so bile docela naravne. Samo ljudje brez vesti, brez brige za resnico in brez zavesti, kako veliko krivico delajo svojim prednikom, če jim očitajo grehe, ki jih niso storili, lahko drugače ravnajo. Leta 1932. so iz tistih krogov očrnili v »Novi Evropi« Prešerna, češ da bi pomenilo njegov avstro-slovanstvo pogubo za Slovence, v velikonočni številki letošnjega »Slovenskega naroda« so oblatili in ponižali Gregorčiča, ker je napisal pozdravno pesem avstrijskemu cesarju, v četrti čitanki za ljudske šole so ponaredili Cankarja v jugoslovena, zdaj so si privoščili Levstika — vedno iste metode! Resnično, kaj bi jim tudi ostalo, če bi si upali pogledati resnici v obraz? Vraz in Ilešič — pa konec! Nam pa ni treba zavijati besed naših slovenskih mož, ker vemo, da so vsi od prvega do zadnjega naši sobojevniki!

Če na kratko ponovimo zgodbo s »preroškimi besedami«, moramo reči, da niti v obliki, kakor so v »Jutru« posnete, ne dokazujejo teze tega lista, da so nadalje nepravilno reproducirane in končno, da so po potrebi celo »dobesedno« obrezane.

To bi bilo prav za prav že dovolj. Resničnost pa je »Jutru« zagodla še eno melodijo, ki je tudi prezabavna, da bi jo zamolčali. V svojem uvodniku omenja tudi dr. Prijatelj, ki je Levstikov program prvi priobčil, in sicer na tak način, kakor da bi bil Prijatelj po jutrovsko mislil o njem. Pokojni je tedaj res zapisal, da »na pamet bi moral znati to globoko zamišljeno listino vsak zaveden Slovenec«. Kako pa jo je razumel »eden najboljših poznavalcev naše novejše narodne zgodovine in eden najbolj lucidnih duhov naše dobe«, »sloviti učenjak« — sami priimki, ki mu jih »Jutro« daje, samo počakajmo za nekoliko vrst, če jih bo še priznavalo! — tega takrat ni povedal. Bil pa je vendarle toliko poreden, da je to pozneje storil. Kar poslušajmo ga: Levstik je po njegovem »kot eden prvih med Slovenci brez manj opasnih jezikovnih pretvez izrekel v tem svojem programu pomembno besedo, da je naše slovensko, oziroma južnoslovensko vprašanje samó politično in državno, to se pravi takšno, v zmislu katerega morajo Slovenci stremeti po tem, da pri-

dejo s Srbi in Hrvati do državno političnega edinstva... V resnici: južnoslovansko vprašanje je pri Slovencih prvi iztrgal iz pretveznega, kulturno neplodnega, škodljivega in romantično meglenega jezikovnega konteksta naš razboriti Levstik ter njega težišče položil v edino realno politično in državno osamosvojitvev. „Solidarnost“ je imenoval to bodoče sožitje južnih Slovanov, s čimer je obenem namigaval na to, kako si je predstavljal svoj ideal južnoslovanskega edinstva.² V unitarizmu, kaj ne? — Čudovito je, da so se tudi Prijatelju zdele najpomembnejše one besede kot — Levstiku in nam: »solidarnost« in »kako«! Kaj neki

² Prijatelj, Slovensko, slovansko in južnoslovansko vprašanje pri Slovencih na prelomu 60-ih in 70-ih let, Razprave Znanstvenega društva za humanistične vede IV. 66 in 67. — Vse podčrtal Prijatelj sam!

Strast in razum se borita

Italijansko-angleška prijateljska pogodba je pomemben dogodek v zunanje-političnem življenju Evrope. Ne sicer zato, da bi pomenil kak poseben uspeh za zagotovitev miru, kakor to danes radi ponavljajo za fašističnim časopisjem tudi naši listi. Pomemben dogodek je zato, ker značilno kaže na smer, ki je zajela danes evropska zunanja ministristva. Videti je, da se je spet začela mednarodna politika sukati okoli osi, ki so jo postavile konference v Stresi in ki hoče doseči sprazum med štirimi evropskimi velesilami na račun ostalih evropskih držav in njihovih koristi. To pa pomeni obenem tudi zadnji udarec v zamisel skupne varnosti, ki je imel svojo osnovo v organizaciji Zveze narodov.

Politična smer, katere cilj je napraviti četverni pakt med Anglijo, Francijo, Italijo in Nemčijo, je dobila svoj prvi javni izraz na konferencah v Stresi pred tremi leti. Takratne pogodbe Anglije in Francije z Italijo so bile zamišljene tako, da so samo uvod v širši sestav pogodb, v katerega se mora vključiti tudi Nemčija. Takrat je bila Italija povabljena, da pomaga napraviti jez proti rastoči moči Nemčije. Spomladi 1935. leta se je Mussolini še pridružil velesilam, ki so podpirale Društvo narodov in skupaj z njimi dvignil svoj glas proti zasedbi Porenja. Po namenih francoske in angleške diplomacije, predvsem pa angleške, naj bi nova politična smer Strese opuščala poudarjanje Društva narodov in se polagoma oddaljila tudi od mirovniških pogodb, ki so zaključile svetovno vojno. S tem naj bi se razrahljale verige, ki so močno zadržile premagance svetovne vojne in obenem zadovoljile užaljene zaveznike, ki jim vojna ni prinesla koristi, kakršne so pričakovali. Tako dobra volja in uvidevnost pa bi po teh računih morala speljati Nemčijo in Italijo na pot lojalnega in miroljubnega sodelovanja z ostalima velesilama. S ceneno politično kupčijo, katero bi plačale v glavnem le manjše države, bi se zastavilo oboroževanje in razčistilo ozračje, ki je grozilo z vojno nevihto. Tako so razlagali politiko Hoare-Lavalovega sodelovanja, ki sta ob napadih avtoritarnih vodnikov na Zvezo narodov in grozečih govornih vabila na konferenci v mirovno ozračje letoviških mest.

Toda taka zamisel sodelovanja ni rodila uspehov. Prišla je vojna v Abesiniji, Nemčija ni kazala zaupanja v nobene konference in politične kupčije, temveč se je slej ko prej držala politike oboroževanja in dovršenih dejstev. Zamisel Hoare-Lavalova je doživela težka razočaranja in vrgla Anglijo in Francijo nazaj v posvetovalnice Zveze narodov, kjer sta skušali popraviti slabe posledice, ki jih je povzročila nezvestoba skupni varnosti pri ostalih državah. Tudi angleška in francoska javnost sta močno odgovorili na tak prelom z dotedanjo taktiko. V Franciji je Lavalov režim kmalu padel, v Angliji je pa morala konservativna stranka, ki nosi že dolga leta odgovornost za dvoumno in nihajočo zunanjo politiko, obrniti plašč po vetru in vnovič zagotavljati svojo zvestobo idejam Zveze narodov. Bližale so se volitve in javno mnenje je bilo tako jasno izraženo, da bi bila konservativna stranka na volitvah propadla, ako ne bi bila obrnila svoje zunanje politike nazaj v Zenevo. Angleška vlada je prišla ob volitvah nazaj na svoje mesto samo zaradi tega, ker je večkrat zagotavljala angleškimi volilcem, da se bo njena zunanja politika vrnila na osnove kolektivne varnosti.

Kljub vsemu so bile zamajane najgloblje osnove Zveze narodov, ki je pokazala svojo nemoč še s polovičarskimi sankcijami ob abesinskih dogodkih. Zaupanje v dotedanji sestav mednarodnega sožitja je doživelo zadnje hudo razočaranje. Vse države so pričele na novo organizirati svojo varnost. Ob tem pa je rasel pogum osvajalcev in maščevalcem. Iznenadenja v mednarodnih dogodkih so rastle in politika dovršenih dejstev je žal žela svoje uspehe. Os Rim-Berlin se je krepila, zveze demokratičnih držav pa slabile. Sankcije so dokončno pretrgale vezi Italije do Zveze narodov, omogočile zvezo Rim-Berlin, na drugi strani pa vrgle manjše države na pot iskanja novih zvez in prijateljev. Angleška konservativna vlada je v glavni meri povzročila usodni razkroj dotedanjih

zdej poreče jutrovska gospoda o »lucidnosti«, »slovitosti« itd.?

Toda ali se nam po vsem tem Levstikove besede res ne bodo več zdele preroške in jih bomo morali devati kot one iz »Jutra« v narekovaj? Ne, narekovaj naj le te obdrže, kajti Levstikove besede so resnično preroške!

Zato jih še enkrat ponovimo v jedru, debelo jih podčrtajmo in na pamet se jih naučimo:

»Kaj je v teh okolnostih početi nam Slovencem, tega ni vprašanje, kajti borimo se tudi mi za narodno samostojnost... vprašanje tedaj nastaja samo o tem, kako nam je postopati.« Oportunistična, nenačelna politika ne vodi drugam kot v pogin. »Politična solidarnost« bodi naše geslo! Z vsem pogumom se trudimo za to, »kajti narod, kateri ne more pokazati nobenega heroičnega čina, tudi ni vreden, da bi ostal med narodi!«

osnov mednarodnega sistema. Za Abesinijo je prišla Španija. Čisto pravilni so bili računi osvajalcev, ko so računali s tem, da Anglija tudi kot članica odbora za nevmešavanje ne bo igrala odličnejše vloge, kot jo je zavzemala v skoraj zapuščeni Zenevi. Smešno in tragično obenem bo zapisano v politični zgodovini, da so člani angleške vlade izjavljali v parlamentu, da nimajo podatkov v tujih posredovanjih v Španiji istočasno, ko so se javno delila odlikovanja generalom in vojakom tujih vojska za zasluge v španski vojni.

Skupina angleških konservativcev, ki je odgovorna za usodni prelom petnajstletnih smernic povojne mednarodne politike, je vztrajno čakala na trenutek, ko bo mogla od vojne utrujenim in gospodarsko izčrpanim ponuditi v eni roki politični pakt, v drugi finančna posojila. In ko je stal tem dvomljivim načrtom na poti mladi konservativni zunanji minister Eden, je moral iti tudi ta. Moč mednarodnega kapitala je posegla tudi francoski desnici na pomoč, da je mogla preko večine francoskih volivcev do večjega pritiska na francosko zunanjo politiko. Tako se je vnovič začela mednarodna politika tam, kjer je pred tremi leti ob konferencah v Stresi končala.

Toda uspehi teh zunanje političnih preobratov niso taki, da bi jih že danes mogli občudovati tako, kakor to delajo desničarski časopisni koncerni in za njimi manjši občudovalci in dirigitirani

Najboljši šivalni stroji in kolesa

»ADLER«

po izredno nizkih cenah pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (bližu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vezenju brezplačen!

listi. Poleg Sredozemlja — če naj domnevamo, da je tu ozračje res razčiščeno — je še vsa ostala Evropa polna težkega in viharnega ozračja. Na vseh mejah se kopičijo težki oblaki, ki povzročajo stalno negotovost in nemir. Negotovost in nemir sta tem večja, ker ni več gotovosti v mednarodnih razmerjih, ker se stari sovražniki pojavljajo kot novi prijatelji in prijateljstva hočejo zamenjati za sovraštva. Slabost ene države zmanjše podsiave drugi. Koncesije enemu maščevalcu podvojijo zahteve drugega. V državah, kjer so načela demokracije dejansko še spoštovana, raste opozicija proti taki megleni in negotovi politiki urejanja mednarodnih razmerij. Če bi v teh državah nezadovoljnost opozicije dobila otipljivega izraza, bi bilo doseganje »delo za mir« postavljeno pred novo luč. Pravi sporazum je mogoč le takrat, če more vsak sopogodbjenik imeti vero, da bodo vsi držali sprejete obveznosti. Če more zaupati tudi tistemu, ki jih je doslej prelamljal po načelu, da le pogumni osvaja svet. Mogoče je odkrito urediti pogoje za mir le takrat, če je vsak za skupno mizo povedal, kje se njegove zahteve končajo. Upravičeno dvomimo, da bi bili že danes na tej poti. Razum bi jo sicer narekoval, toda čustva in strast so po vsem videzu že preveč obsedla posamezne odgovorne voditelje, da bi še pravočasno mogli s tira, v katerega so vklenjeni. Strast in kri sta večkrat obrnili usodo dogodkov kot trezni razum. R. T.

Socialno ekonomski institut

Sedanji gospodarski položaj zahteva načelno in korenito preučevanje sodobnih gospodarskih razmer. Glede na to dejstvo se je v Ljubljani ustanovil »Socialni ekonomski institut«. Po društvenih pravilih ima društvo namen, zbirati in raziskovati dejstva ter pojave sodobnega gospodarskega in družabnega življenja zaradi smotrnega izkoriščanja danih sredstev in energij za zboljšanje našega narodnega gospodarstva, vzbujati v javnosti zanimanje za ta vprašanja in pospeševati ekonomsko in sociološko znanje.

Društvo hoče svoj namen doseči z zbiranjem statistike, s prirejanjem ustnih in pismenih anket, s predavanji, diskusijami, zborovanji in tečajji; z ustanovitvijo in vzdrževanjem strokovne knjižnice in arhiva; z izdajanjem publikacij in periodičnih tiskovin; s prirejanjem razstav; z zbiranjem gradiva za ustanovitev stalnega gospodarskega in družabnega muzeja v Ljubljani.

Institutu načeluje g. dr. A. Gosar, tajnik pa mu je g. Filip Uratnik, tajnik Delavske zbornice. Odbor je izdelal začasni študijski in delovni načrt instituta. Ta načrt obsega pod A) študijsko gradivo v sistematični razporedbi, pod B) pa konkretni delovni načrt. Delo instituta se po tem načrtu za zdaj vrši v treh odsekih. I. odsek zbira študijske pripomočke s pomočjo posebne študijske knjižnice, kjer bo članom instituta na razpolago kartotečni pregled knjig, kakor tudi številne strokovne revije s kartotečnim vsebinskim pregledom revij; evidenca vse socialne ekonomske literature, naših statističnih virov, kakor tudi sistematično urejena kartoteka s statističnim gradivom naj tvori podlago za bodoče sistematično konjunktorno preučevanje slovenskega gospodarstva in za sestavo slovenskega gospodarskega barometra. II. odsek naj

uredi publicistično delo institutovih členov. V ta namen je institut prevzel v svojo last revijo »Tehnika in gospodarstvo«, v kateri imajo člani instituta mogočnost, objavljati članke in študije. Za obširnejše študije svojih členov pa namerava institut ustanoviti posebno knjižno zbirko.

III. odsek naj organizira študijsko delo instituta. Za sedaj so v načrtu instituta naslednja preučevanja: 1. anketa o rodbinskih gospodinjstvih; 2. preučitev mogočnosti povečanja donosov našega poljedelstva; v tej zadevi pripravlja ljubljanska banska uprava ob sodelovanju Kmetijske zbornice posebno anketo, ki naj z zbranim gradivom na podlagi 32 referatov nudi osnovo za konkretno načrtno gospodarstvo, kakor tudi za izčrpno znanstveno obdelovanje vseh vprašanj našega kmetijstva; 3. obnova naših naselij; preučiti naj se izboljšanje razmer na našem podeželju; 4. preučitev davčne obremenitve našega prebivalstva in obratov; 5. študije gospodarskih bilanc; 6. študije o denarni organizaciji, tvorbi in poreklu kapitala, varčevanju; 7. preučevanje ostalih pridobitnih panog, na primer našega rudarstva, kar se pripravlja; 8. izdelava statističnih zemljevidnih kart na podlagi statističnega materiala, ki je danes že zbran.

Delo, ki si ga je začrtal socialni ekonomski institut, zahteva, da mu slovenska javnost posveča vso pozornost. Sistematično preučevanje gospodarskih razmer more nuditi podlago za pregled in določno usmeritev slovenskega gospodarstva. Najbolj pereča in življenjska vprašanja slovenskega naroda se bodo za nas vse primerno dala rešiti le na podlagi korenitega študija strokovnjakov. O delu instituta bo zato tudi »Slovenija« našo javnost obveščala.

Opazovalec

Koroški Slovenci in zahteve sudetskih Nemcev

V nedeljo 24. aprila letos so zborovali v Karlovih Varih Nemci iz Češko-Slovaške. Pri tem so razvil svoj narodni program, ki naj bi bil osnova za sporazum s Čehi. Nemški listi zatrjujejo, da je ta program »ob stvarni presoji zgodovinskih in mednarodnopravnih dejstev in pri brezpredsodni uporabi pravstvenih načel glede sožitja narodov

tak, da ga mora priznati ves svet kot pravičen in zmeren«. Z drugimi besedami se to pravi, da imajo Nemci zahteve svojih rojakov v Češko-Slovaški za upravičene s stališča pravstvenosti, torej tudi s splošno človeškega stališča, in da so potemtakem te zahteve splošno veljavne, veljavne torej za vse narode in njihove manjšine.

stališča je vredno, da si bliže ogledamo in zapomnimo njihove zahteve, kakor jih je oblikoval voditelj sudetsko-nemške stranke Konrad Henlein v Karlovih Varih. Ta »državni in pravni red«, kakor je svoje zahteve označeval, se glasi:

1. Obnova popolne enakopravnosti in enakopravnosti nemške narodne skupine s češkim narodom.

2. Priznanje sudetsko-nemške narodne skupine kot pravne osebnosti, da se ohrani ta enakopravni položaj v državi.

3. Ugotovitev in priznanje nemškega naselitvenega ozemlja.

4. Zgradba nemške samouprave na nemškem naselitvenem ozemlju na vsem področju javnega življenja, kolikor gre za koristi in zadeve nemške narodne skupine.

5. Zakonito varstvo za vse državljane, ki prebivajo izven zaključenega naselitvenega ozemlja svoje narodnosti.

6. Odprava krivic, ki so bile prizadejane sudetskemu nemštvu po l. 1918., in poravnava škode, ki je nastala iz njih.

7. Priznanje in izvedba načela: na nemškem ozemlju nemški javni nameščenci.

8. Popolna svoboda priznanja k nemški narodnosti in k nemškemu svetovnemu nazoru.

Nacionalna zmešnjava

V času, ko je Nemčija zasedla Avstrijo, se je pokazala v jutranjih glavah takšna zmešnjava:

V času, ko je nova Nemčija v ideji narodnega edinstva našla ono elementarno silo, ki je ustvarila v Evropi povsem drugačen položaj ter prisilila vse evropske narode, da iščejo novih možnosti, kako bi se temu položaju najbolje prilagodili, se pojavlja pri nas v nekaterih glavah čudovita zmešnjava.

Ta trditve je seveda navadna potvorba dejstev. Ni res, da bi bila Nemčija šele sedaj odkrila misel narodne enotnosti Nemcev, ki bi je prej po teh besedah ne bilo. Zavest narodne enotnosti vseh Nemcev je marveč stara, in če ne že prej, z Luthrovim prevodom sv. pisma je postala ta zavest živa. Kajti odlej imajo Nemci en knjižni jezik. Avstrijski Nemci so bili morebiti v marsikaterem pogledu še bolj vneti pripadniki nemške narodne misli, kakor Bavarci ali Prusi. Če je sedaj Hitler pridružil Avstrijo Nemčiji, je bilo to prav za prav samo državnopravno dejanje: stopil je v eno dve državi enega naroda. Ali da govorimo še bolj nazorno: zgodilo se je nekaj takega, kakor bi se zgodilo, če bi na primer imeli kranjski in štajerski ali primorski Slovenci svoje države, pa bi jih združili v eno zedinjeno Slovenijo. Kajti kljub deloma različni zgodovini smo imeli Slovenci tu in tam skupen knjižni jezik, skupno narodno zavest, ki nam je vsi poskusi tujih sovražnikov in domačih odpadnikov niso mogli ubiti.

Precejšnje zmešnjave v glavah je torej treba, kdor primerja Nemce in Jugoslovane s stališča narodnosti. Primera bi mogla veljati kvečjemu tedaj, če bi bil Hitler u-e-dinil vse Germane, ali vsaj vse kontinentalne Germane, torej tiste, ki meje neposredno na Nemce in katerih narečja prehajajo na meji eno v drugo, kakor Holandce in Dance. Tem pa kakšno u-e-dinjevanje po jugoslovenskem zgledu seveda še na misel ne prihaja. In prav te dni so lahko tudi jutrovcu brali, s kako majhnim navdušenjem

»Jutro« je kakopak porabilo to priložnost, da pridiga Slovincem jugoslovansko zavest. Kakor da bi te zavesti prav pri Slovincih ne bilo več, kakor kjerkoli! Prijazni namen teh pridig pa je seveda, naj bi Slovenci še naprej nosili potrpežljivo križ izkoriščanja in zapostavljanja, naj bi ob zunanjem pritisku pozabili na svoje pravice.

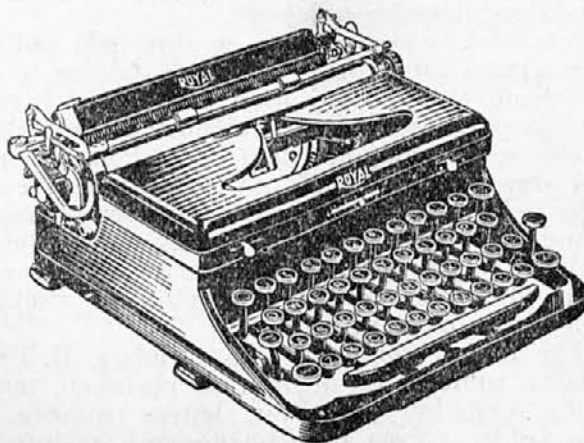
Zato ga pa menda ni, ki bi verjel, če pišejo in se delajo, ko da bi jim šlo za blaginjo našega naroda in za obstoj države. Da je naš slovenski narod ob njih skrbi na tleh, tega le ne morejo več tajiti, četudi bi hoteli krivdo zvaliti na druge in kolikor se da zabrisati sledove za lastnimi grehi, ki jih skromno imenujejo »pogreške«. Ali prav oni so tudi državo samo spravili v največjo stisko s tem, da sta dva državna naroda izmed treh

In to samo zaradi tega, ker bi jugosloveni bili tako med Slovinci kakor med Hrvati brez moči, če bi kedaj zavladala prava enakopravnost. Gnusno pa je tisto stalno namigavanje, kakor da bi bila država slabša, če bi Slovenci in Hrvatje dobili svoje pravice in če bi Slovenci in Hrvatje upravljali sami svoje stvari, h katerim spada zlasti njihov denar. Saj vemo, za tega jim gre, ne bilo bi več korit, če bi se pravica spoznala in izvršila. Tudi jugosloveni vedo dobro, kakor vsak drugi, da bi bila država močnejša, če bi bili Slovenci in Hrvatje zadovoljni, kakor pa, če niso. Živ zgled imamo prav blizu, v Švici, ki je kljub vsej narodni raznolikosti močnejša, kakor marsikakšna narod-

no enotna in zaokrožena država. Kajti Švicarji so bili pravi demokratje, pa so od vsega začetka spoznali, da neenakopravnost, zatiranje, krivica, ti zunanji znaki unitarizma, slabe države in jo nazadnje vodijo v razpad. Zato niso pomišljali, dati zakonodajno samostojnost celo takim kantonom, ki imajo včasih komaj obseg kakega našega okrajnega glavarstva. Danes so zato švicarski državljani zadovoljni, in njihova država je navzven in navznoter strnjena in močna. Samo pri nas in za nas Slovence — pa seveda tudi Hrvatje! — naj bi veljali drugi državoslovni in dušeslovni zakoni, samo Slovenci naj bi morali biti zadovoljni ob sestavu, ki ne pomeni drugega, ko eno samo nepretrgano krivico!

Ne, zunanje nevarnosti se ne bomo ubranili v znamenju jugoslovenstva. Samo v strnitvi treh zadovoljnih, svobodnih narodov je rešitev. Enotnost,

je pa kakor trhlo drevo, ki ga zlomi lahko vsak močnejši sunek vetra.

VSE ZA PISARNO
doblja in popravlja

PRELOČ
LJUBLJANA sedaj Tyrševa 1 nasproti hotela Slon

Uspeh slovenskega kulturnega atašeja v zamejstvu

»Dr. Otokar Fischer je bil mož na svojem mestu tudi v vodstvu drame Narodnega divadla, kjer je prevzel Hilarjevo dediščino. V teh častiljivih prostorih sem se v poletju 1936 razgovarjal z njim o možnosti jačjega uveljavljanja naše drame na deskah reprezentativnega češkega odra. Od razgovora, ki se je sukal zlasti okrog Cankarja in Krležje, niso ostale samo besede: v naslednji sezoni so prišli na oder Krležjevi »Gospoda Glembajevi«.

To smo doslovno ponatisnili iz članka B. Borka o Otokarju Fischerju v najnovejši 3.-4. številki »Ljubljanskega zvonca«, razen da smo besedilo »naše« ponatisnili polkrepko. Ne da bi kakorkoli oporekali priznanju Krležje drame v Pragi, še manj pa da bi podvomili o kvaliteti tega dela, moramo le opozoriti na nekam svojevrstno pojmovanje člankarja-urednika kulturnega pregleda enega ljubljanskih dnevnikov glede naših literarnih del naših pisateljev. Tu je pomislek nedvomno na mestu, če pričakujemo od člankarja predvsem to, da bi bil izposloval pri svojem ne ravno lahkem poslu v prvi vrsti uprizoritev slovenskih del, slovenskih piscev, torej vsaj Cankarja, o katerem je bil sicer izrekel svoje besede. Ironija usode mu je naklonila uprizoritev Krležinega dela. Morda je bil z uspehom svojega posredovanja zadovoljen, če je mogel odgovorno in odkrito zapisati zaimek n a š v tem članku, kakor ga napiše v dnevnih noticah, v katerem poroča o raznovrstnih naših knjigah, izšlih v mejah od Pakeka do Bitolja. Za nas pomeni n a s nekaj manj, pa je zato bolj slovenski. Prav zato moremo tudi topleje pozdraviti posredovanje režiserja Krefta v Pragi, četudi le pri odrih ljubiteljev igranja in če tudi gre le za njegove igre. Vsaj toliko časa, dokler bo avtor »Velike puntarije« posredoval za svoje igre, kolikor so n a š e.

Slovenska akademija in jugosloveni

Jugosloven dr. Andelinovič je razlagal letošnjega 25. marca v senatu, kako je škoda, da nimamo ene same Akademije za znanost in umetnost, ampak tri. To je storil ob priliki, ko se je ravnokar ustanovila taka akademija v Ljubljani. In ker je to storil prav pri taki priložnosti, ko je šlo za to, da dobi tudi Slovenija nekaj svojega denarja za svoje naprave, je očitno, da so njegove besede naperjene zoper slovensko akademijo. Pri tem niti ni važno, kakšne besede je rabil. »Slovenec« je imel zato popolnoma prav, da je označil Andelinovičev govor za dejanski napad na našo akademijo, kar je tudi bil, pa naj se že sučejo in krotovičijo njegove besede tako ali tako.

»Jutro« seveda brani svojega bratca v znamenju jugoslovenstva, 23. aprila priobčuje kar dobesedni govor Andelinovičev po stenografski za-

pisniku. Po njem je bojda Andelinovič samo rekel, da je sicer bil za to, naj bi bila samo ena akademija, sedaj ko imamo pa že v Zagrebu hrvaško in v Belgradu srbsko, tudi Andelinovič nima »ničesar proti temu, da obstaja tudi slovenska akademija v Ljubljani.«

Le čemu je dr. Andelinovič sploh govoril o njej, če ni zoper njo? In ko je dejansko le zoper njo, v korist eni sami akademiji, ki bi naj bila jugoslovenska seveda? Mar se mu ne zdi, da mora imeti vsak naravnost misleči človek za neprijaznost do nas, če milostno »nima ničesar« zoper našo akademijo? In če se vrtika v stvari naše kulture z nekega namišljenega viška, četudi se mu še zdi ne o njih?

Sicer pa mi poznamo Andelinoviča, pa če ga »Jutro« še tako kaže kot pravičnika. Poročali smo, kako je postal kar ogorčen, ko so v zagrebški bolnišnici Slovenci govorili med seboj slovenski, kako jih je hotel strahovati, da morajo govoriti celo med seboj srbski, če je le on navzoč. Očitno se je naučil te oblastnosti v družbi jutranjikov, ki takoj govore v cirilici, če stopi med nje s pokroviteljskim obrazom kak južni brat.

Mi pa nimamo smisla za tako pokornost. In »Jutro« naj si kar zapiše v svoje predele: če bo kdo izven nas govoril o naših stvareh in milostno ne bo imel »nič zoper to«, da si smemo mi Slovenci ustanovljati svoje potrebne naprave in za svoj denar, tega bomo imeli za svojega nasprotnika in škodljivca.

Ljubljanska bolnica, žig sramote in dr. Puc

»Slovenska beseda« se razburja nad razmerami v naši bolnišnici, ki jih imenuje »žig sramote«. O teh razmerah se je pisalo že tolikokrat in tako izčrpno, da ni treba drugega reči, kakor da v znamenju jugoslovenstva ne pridemo iz njih. Ugotovili bi samo, da je bil ta žig sramote prifinjjen na našo zemljo prav tako že takrat, ko je bil dr. Puc ban in dr. Marušič minister, da pa ni ne eden ne drugi bil odločen, da ga odpravi, če treba, z osebno žrtvijo — ki bi ne bila huda! — in tako prepreči tisoče drugih žrtev, ki pa so bile hude.

Ponatisniti pa je vredno njene besede, kolikor se tičejo kirurškega oddelka bolnice:

»Ta oddelek je že davno dozidan, nikjer pa ni mogoče izvirati kreditov, ki so potrebni za notranjo opremo in ureditev novega prizidka, da bi mogel služiti svojemu namenu. Nad tem žalostnim dejstvom se razburja tudi tisk tistih krogov, ki so danes predvsem poklicani, da odpomorejo temu vsenarodnemu zlu in da na vsak način preskrbijo potrebna sredstva za ureditev gornjega objekta, ki je res naša neizbrisna sramota in brezprimeren škandal. Če se najdejo vedno in ob sleherni priložnosti sredstva za absolutno nepotrebne in večkrat celo luksuriozne stvari, se za osrednjo slovensko bolnišnico morajo najti, ker je sicer bolje, da si od sramote pred ostalim kulturnim in civiliziranim svetom potegnemo kožo z lasmi čez obraz.«

Precej ogorčeno se berejo te besede in moralno razsrjen obraz se skoraj kar prikazuje iznad njih. Toda človeku prihaja ob tem ogorčenju marsikaj na misel. Tako na primer, da so se ob Jevtičevih volitvah vedno in ob sleherni priložnosti našla sredstva za absolutno nepotrebne in luksuriozne stvari, namreč za volitev takih ljudskih zastopnikov, ki jih ljudstvo ni maralo. Za ljubljansko bolnišnico se pa sredstva niso našla, navzlic temu, da bi se bila morala najti, in navzlic temu, da je bila stiska v bolnišnici takrat prav tako velika in da je žig sramote prav tako žgal, kakor danes. Pa niti dr. Puc niti dr. Marušiču še na misel ni prišlo, da bi si bila potegnili kožo z lasmi vred čez obraz. Narobe, veselo sta tratila denar za volitve, za take volitve, ki so morale biti drage, ker so hotele vsiliti ljudstvu take poslance in senatorje, ki jih je odklanjal.

In spričo vseh teh dejstev se nam zdi, da je ogorčenost »Slovenske besede« zaradi ljubljanske bolnišnice in razmer v njej precej ponarejena.

Blagoslov jugoslovenstva

Slovenija nima danes niti celih 8% več prebivalstva v državi. Nasledek jugoslovenske nacionalne politike, ki je Slovenijo začela od prvega dne zapostavljati, tako da se morajo njeni prebivalci izseljevati. Saj je skoraj polovica vseh jugoslovenskih izseljencev Slovinci! Naši jugosloveni se že kar veselo, da bo padala odporna moč Slovencev vsaj v isti meri, kakor njihovo število in kakor bo naraščalo ubošvo med njimi.

In kjerkoli zagrabimo, kamorkoli pogledamo, zmeraj ista žalostna zgodba. In še zmeraj drči pot navzdol.

Znano je, kako zavijajo jugosloveni svoje nacionalne oči, polne usmiljenja s trpljenjem slovenskega ljudstva, kadar pripovedujejo in razlagajo, da bodo samoupravne javne dajatve uničile našo obrt, ki se zaradi njih seli na jug. A pri tem ne povedo, da bi vse te dajatve bile kar znosne, če bi ne bilo tistih 15 krat večjih za Belgrad. Tudi ne zinejo o tem, da bi večine teh dajatev sploh ne bilo, treba, če bi ne bila Slovenija

centrali v prilog preobremenjena z velikanskim zneskom 630 milijonov samo na raznih davkih, zneskom, ki ga ne dobimo nazaj in ki ga druge pokrajine ne plačujejo. Že celo pa molče, da bi dobršnega dela teh samoupravnih banovinskih dajatev ne bilo treba, če bi se tudi pri nas vzdrževale javne naprave in zgradbe, kakor šole, ceste in drugo iz državnih blagajn, kamor se steka vendar zlasti tudi naš slovenski denar in iz katerih se vzdržujejo vsaj v glavnem na jugu, ampak če bi ne bilo tudi njih vzdrževanje naprteno v Sloveniji banovini.

Tako imamo celo vrsto stvari, za katere plačujemo dvakrat: enkrat državi, ki porabi denar drugje, enkrat samoupravi, ki ga šele porabi doma. Vse to pa zato, ker so uvedli jugosloveni unitaristično upravo in zakonodajo.

Zlasti pri cestah je blagoslov jugoslovenstva očiten.

Vsa država ima 9.843 km državnih cest. Od teh državnih cest pa jih pride na Slovenijo samo 615 kilometrov. Vse ostale moramo Slovenci vzdrževati sami. Medtem ko torej plačujemo 16% vseh davkov, nam država vzdržuje samo 6,26% cest.

Pri tem je treba pomisliti, da je naša cestna mreža že stara in da torej ni stala gradnja novih cest države skoraj nič, medtem ko se na jugu grade leto za letom nove ceste iz državnih sredstev. In treba je zlasti pomisliti, da so naše ceste preobremenjene, medtem ko se doli po večini dejansko malo rabijo. Saj je znano, da srečuješ ponekod na jugu na lepih, modernih cestah največ ljudi s tovorno živino, kajti do vozov se promet v nekaterih južnih pokrajinah še ni dvignil.

Če pa je naš delež pri državnih cestah majhen, je pa zato več ko še enkrat večji pri banovinskih cestah, to je pri tistih, ki jih moramo vzdrževati sami iz samoupravnih dajatev. Znaša namreč nad 13 odstotkov!

Toda ko bi se vsaj za državne ceste v Sloveniji skrbelo enako, kakor drugje. Pa se seveda ne. Kajti medtem ko znašajo naše dajatve za državo 16%, dobivamo za naše ceste samo okoli 3,5% vseh izdatkov za cestna dela, torej komaj dobro petino!

Zares, slovenska zavest in samozavest je še zmeraj majhna, hudo, hudo majhna, če smejo kljub vsem tem dejstvom še hoditi nekaznovani med nami ljudje, ki so tak način uprave uvedli in ki ga dejansko še zmeraj zagovarjajo.

Unitaristično poglavje

Nekajkrat smo že pokazali na to, kako v Sloveniji primanjkuje poštnega osebja, kako se pri njem in na njegove stroške varčuje kljub temu, da donošajo slovenske pošte tretjino vseh poštinih dohodkov v državi. In namesto, da bi se varčevalo tam, kjer pošte nič ne donošajo, ampak so samo breme, namreč na jugu, so prav te čez mero preskrbljene z vsem potrebnim, na stroške in iz dohodkov slovenskih pošt seveda. Naši poštini uslužbenci pa garajo, in slovenski človek ne dobi poštinih pošiljk o pravem času. Vse natančno v duhu jugoslovenskega nacionalnega unitarizma.

Zdaj imamo spet nov primer, kako se varčuje pri našem osebju. Še več naj bi dajale slovenske pošte! Zato so odpravili posebno dostavljanje denarja v mestih ter ga naprtili pisemskim dostavljalcem.

Ta naredba je sicer res izšla za vse kraje. Ko so pa videli drugod, da ne gre, so novi način dostavljanja povsod odpravili.

Samo pri nas v Ljubljani ne.
Natančno tako, kakor pri vseh podobnih stvarih. Izšla je naredba na primer o redukciji poštnega osebja. Pokazalo se je, da je to v očitno škodo poštnega prometa in da preobremenjuje ostalo osebje. Pa so nastavili povsod novo osebje, še pomnožili so ga. Samo v Sloveniji ne. Še več, osebje, ki bi šlo Sloveniji, so nastavili drugod.

Zmeraj moramo imeti ta dejstva pred očmi, če slišimo, da jugosloveni take reči prikazujejo, ko da bi se godile proti njih volji, ko da bi jim resno bilo za to, da se odpravijo.

Kajti te razmere so nastale ob njihovem kar najboljšem aktivnem sodelovanju, in ob takem sodelovanju se tudi vzdržujejo. Samo naj reče kdo, da je treba odstraniti vzrok, **edini vzrok** teh razmer: unitarizem denarja. Pa bo završalo v jugoslovenskem grmovju: ali slišite, zoper državo so!

Zoper državo so torej tisti, ki zahtevajo pravico. A zanjo tisti, ki bi hoteli imeti krivico za nas za vse čase.

„Društvo političnih preganjancev“ in g. Rasto Pustoslemšek

Preteklo poletje je bilo v Belgradu ustanovljeno društvo »Narodna svest«, baje z namenom, da združi tiste, ki so se prostovoljno borili za osvoboditev našega naroda, oziroma tistih, ki so zaradi tega trpeli. Organizacijo v naši banovini je društvo poverilo g. Rastu Pustoslemšku. V jeseni se je v Belgradu vršil ustanovni zbor društva in za potovanje na ta zbor je lahko vsakdo dobil brezplačni vozni listek pri g. R. Pustoslemšku. V Ljubljani se je sedaj osnoval banovinski odbor društva in predseduje mu imenovani go-

spod. Propagando za zbiranje »raztresenih udov« sta prevzela »Branik« in »Slovenski narod«. Zadnji odkritosrčno priznava, da je doslej bilo prijavn razmeroma še malo.

Toliko o društvu, ki sem ga s tem predstavil, ne zaradi tega, da bi se zanj zavzemal, temveč zato, da opozorim na to, da smo po preobratu v Ljubljani ustanovili »Društvo političnih preganjancev«, katero je nekaj časa prav živahno delovalo in zbralo po svojem tajniku lepo število členov in mnogo podatkov o njihovem delovanju med vojsko. Tudi temu društvu je predsedoval g. R. Pustoslemšek, ki je neko dobo svojo funkcijo opravljal čisto zadovoljivo. Nekega dne pa je zahteval od tajnika, da mu izroči imenik členov in zbrani material zaradi pregleda. Nič hudega slu-teči tajnik je seveda ustregel tej želji.

A kaj se je zgodilo? Ko je predsednik g. Rasto Pustoslemšek bil tako v posesti arhiva, je ustavil vsako nadaljnje delovanje društva. Na vse prošnje, da naj pove razloge za svoje postopanje, pa je odklanjal vsako pojasnilo.

Nasledek tega je bil, da so slovenski politični preganjanci ostali brez vsake odškodnine, a društvo samo je po nekaj letih zaradi nedelavnosti policija po svoji službeni dolžnosti likvidirala.

Ker se je sedaj g. Rasto Pustoslemšek vnovič lotil organiziranja političnih preganjancev na pobudo Belgrada, lahko upravičeno domnevamo, da je tudi svoj čas pri zadušitvi našega društva ravnal po željah ljudi izven društva. Njegovo tedanje dosledno odklanjanje pojasnil vsekakor opravičuje tak zaključek.

Vse to navajam ne toliko zaradi g. R. Pustoslemška samega, ki je bil tudi poslanec, temveč zaradi tega, ker je po tem lepem primeru ravnala velika večina tako imenovanih zastopnikov ali vrhov in bila vedno na razpolago vsem tujim željam, četudi je bilo treba rezati v živo meso lastnih slovenskih rojakov. Zato smo tam, kjer smo. Člen bivšega društva pol. preganjancev.

Dve zborovanji industrijcev

V marcu t. l. se je v Ljubljani vršil občni zbor Zveze industrijcev na slovenskem ozemlju. Predsednik Zveze Avgust Praprotnik je podal poročilo, iz katerega posnemamo, da se je gospodarski položaj lanske leto sicer zboljšal, da pa je slovenska industrija mogla izkoristiti oboroževalno konjunkturo le v neznatni meri. V drugi polovici l. 1937. je konjunktura vidno popustila. Poročilo ugotavlja, da o kakih novi dobi gospodarskega razcvita, vsaj kar se tiče slovenske industrije, za zdaj ne more biti besede, dasi se je obseg poslovanja v splošnem dvignil. Potreben pa je **gospodarski načrt** za izpopolnitev slovenske industrije. Industrija spada v one kraje, kjer so dani pogoji za njen razvoj, in ti so dani v Sloveniji. Zato naj bi se ne delale težave glede ustanavljanja novih **industrijskih podjetij v Sloveniji**. Poročilo omenja potrebo čim večje pažnje za razvoj tujske industrije.

V aprilu t. l. se je vršil v Belgradu občni zbor Centrale industrijskih korporacij. Za predsednika je bil letos izvoljen Avgust Praprotnik. V svojem poročilu je v glavnem ponovil svoje poročilo o občnega zbra Zveze industrijcev v Ljubljani in vnovič poudaril potrebo načrtnega izpopolnjevanja industrije. Glavna krivda za premajhen razvoj industrije je v tem, **da se je 20 let delalo brez programa**. Pri razširjanju obstoječih in dovoljevanju novih industrijskih podjetij ne sme bližina meje igrati nobene vloge. Zahtevo po določenem programu za bodoči razvoj industrije vsebuje posebna, na občnem zboru sprejeta resolucija, le žal, da je ta zahteva po odpravi umetnega in smotrnega omejevanja ustanavljanja novih industrij n. pr. v Sloveniji izpuščena. Z nadaljnjimi zahtevami v resolucijah glede ublažitve davčnih predpisov, ureditve samoupravnih financ in **omejitve pretiranega etatizma** so izražena trenutno najbolj pereča vprašanja predvsem slovenske industrije. Značilno je, da je predsednik Praprotnik v svojem govoru poudaril korist, če bi se čim prej rešilo notranje politično vprašanje v državi.

Srbski radikali in Slovenci

V dr. Pucovi »Slovenski besedi« odgovarja dr. Korun »Slovenski vasi«, ki je označila srbsko radikalno stranko za velikosrbsko oziroma srbsko:

»Od ustanovitve naše države je radikalna stranka stala na vsedravnem stališču in ni propagirala velikosrbskih idej. Če bi bila to storila, bi bila pač zamogla, močna in skoraj stalno na vladi, kakor je bila, te svoje velesrbske ideje uveljaviti. Tega ni storila. Tudi vidovdanska ustava, katere sotvoriteljica je bila radikalna stranka, ni dokaz velesrbske težnje radikalne stranke, kajti ta ustava ni imela velesrbskih tendenc, čeprav je kruto centralistična.«

Zdaj pa res ne vemo, kaj bo dr. Korun še zahteval, da postane kaka stranka velikosrbska.

Mar hoče dr. Korun, da je bilo treba vidovdanska ustavo **izrecno** razglasiti za velesrbsko? Kaj mu res ni dovolj, če je bila dejansko taka?

Zdi se vsaj nam, da so odločilna dejstva, ne pa oblika. Že celo pa v razmerah, kakor so pri nas.

Jugosloveni in demokracija

»Jutro« navaja dne 23. aprila t. l. dr. Kramerjev govor od 23. marca t. l. v senatu, v katerem je dejal: »Mi jugoslovenski nacionalisti zahtevamo, da se pred narod jasno in odkrito postavijo glavna vprašanja naše nacionalne in državne politike in se mu omogoči, da svobodno reče svojo besedo.« In še nadalje je dejal, »da bi morali pristopiti k obnovi disciplinirane demokracije...«

Znano je, kako je bilo »Jutro«, kako je bil dr. Kramer navdušen za svobodo ljudske besede ob Živkovičevih volitvah, in kako se mu je dopadla Živkovičeva disciplinirana demokracija, ki mu je dala mogočnost, da bi bil on voljen v Ljubljani tudi tedaj, če bi bili sploh vsi zoper njega in če bi si on sam v »polnem priznanju« svojega lastnega neomajno jugoslovenskega nacionalnega delovanja poklonil svoj glas. Takrat je bila tista demokracija tako disciplinirana, da je bil takoj vsak zaprt, če je podvomil nad njo, in takrat je »Jutro« razlagalo, kako da so bile prav tiste volitve resnično svobodne. Dr. Kramer naj bi torej že kedaj razložil, kako misli o tistih volitvah in listi svoji »zmagi«. Sicer ne ostane naravnost mislečemu človeku drugega, kakor da označuje njegovo navdušenje za svoboden izraz ljudske volje ali kot izraz žadrege ali pa kot cinizem.

Mali zapiski

Prepovedani listi

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti:

1. št. 5 lista »Narodni val«,
2. št. 5187 lista »Večer« v posebni izdaji,
3. št. 11 lista »Trgovački vjesnik«.

Vsi ti listi izhajajo v Zagrebu.

Poučne številke.

»Münchener Neueste Nachrichten« piše o poljski manjšini v Nemčiji. Poljaki se namreč pritožujejo, da se njihova manjšina navzlic vsem dogovorom in navzlic vsem naukom o čistosti nemškega plemena raznaroduje. Sedaj pa poroča ta nemški list sam, da se je priznavalo k poljski ali poljsko-nemški(!) materinščini — posebnost, ki jo poznamo v podobni obliki tudi iz politike Avstrije zoper Slovence — pred dvanajstimi leti okroglo 600.000, pred štirimi leti pa okroglo 400.000 oseb. List zatrjuje seveda, da se izpolnjujejo vpisne pole popolnoma brez vplivanja oblasti.

Demokracija se mora oborožiti

Pod naslovom »Ženevski strahovi« poroča »Parker Tageszeitung«:

»Neoboroženi preroki podlegajo, in oboroženi preroki slave zmage.« To besedo iz Macchiavellijevega »ll' principe«, ki je danes spet postala bridko resnična, imamo lahko za geslo prihodnjega zborovanja Zveze narodov, ki se bo začelo 9. maja v Ženevi. Ne-guš bo likvidiran in z njim prva in zadnja akcija, h kateri se je povzpela ženevska naprava v zadnjih letih. V bistvu bo likvidirana vsa Zveza narodov. Neoboroženi preroki Wilsonove ideologije morajo priznati, da so jih potolkli oboroženi preroki fašističnega nauka o sili. Novo najvišje sodišče pravice, ki je bilo rojeno iz grozotnih vtiskov vojne, prav tako, kakor ideal, ki naj bi ga bil uteleševal, sta razbita. Za rešitev zadnjih ostankov svobode in omike na tem svetu je potrebno orožje in ne paragrafi, natančno tako, kakor se tudi mirni meščan ne more braniti zoper razbojnike z govori in zaklinjanjem, ampak zgolj z orožjem iz kovine.«

»Branik« in JRZ

»Branik« se ukvarja v duhu s skupščinskimi volitvami, pa ugotavlja pri tem:

»Ker je današnja vladajoča stranka JRZ tipično jugoslovenska po svojem programu in zahteva celo postopno stapljanje vseh treh plemen, bodo tudi vsi tisti, ki se ji bodo pridružili o priliki teh volitev bodisi kot kandidati na njeni listi, bodisi kot volilci, svečano priznali svoje jugoslovensko prepričanje, pa čeprav jim tu in tam še kdaj uide kaka beseda o treh jugoslovenskih narodih.«

Prekopicevanje

Jugoslovenski »Branik«, neoficielno glasilo Narodne Odbrane, katere najvišji namen je likvidirati slovenstvo, piše:

»Slovenska narodna zavest... se je pojavila šele potem, ko je ta (namreč jugoslovenska, ur.) država nastala in se začela z največjimi mukami konsolidirati na znotraj.«

Trubar je bil potemtakem navdušen jugosloven, da ne govorimo o Prešernu, ki je govoril o jezikovni čobodri in o Vrazu, Slovencev uskoku. Največji jugosloven pa je bil menda Ivan Cankar, ki mu je očitno manjkala slehern slovenska narodna zavest, nekako tako, kakor »Braniku«.

Menda manjka »Braniku« še marsikatera druga zavest.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.